

Pamięć. Tożsamość. Dziedzictwo.

Rzeźbiarskie lub architektoniczne formy na cześć Bohatera dwóch Narodów ustawiono w przestrzeni publicznej wielu miast i miejscowości w USA. Są świadectwem pamięci Polaków, czasu w którym powstały, hołdem oddanym polskiemu żołnierzowi, ale przypominają również społeczności, które je fundowały i budowały. W Polsce uhonorowano Kazimierza Pułaskiego poprzez ustawienie pomników w dziewięciu miejscach, głównie tych, z którymi był w jakiś sposób związany.

Na terenie USA ma generał Pułaski pomniki konne, całopostaciowe statuy, popiersia, stele, tablice z płaskorzeźbami, a także duże architektoniczne monumenty. Choć imieniem Pułaskiego nazwano także autostrady, mosty, miejscowości, miasteczka, hrabstwa i szkoły - prezentowana ekspozycja skupia się jednak wokół pomnika w sensie dzieła rzeźbiarskiego. Stały one na szlaku przemieszczania się Kazimierza Pułaskiego na wschodnim wybrzeżu, ale także w miejscach skupisk polskiej diaspory. Kamienne monumenty stały się więc symbolem pamięci o własnej historii i polskości. Pomagają w budowaniu tożsamości. Stanowią polskie dziedzictwo w USA.

Inicjatywa budowy pomników wychodziła najczęściej od społeczeństwa polskiego pochodzenia. Fundatorami były organizacje polonijne, parafie, polscy weterani. Nie brakuje również inicjatyw Amerykanów, jak choćby w Little Rock (AR) czy w Filadelfii (PA), gdzie inicjatorem pomnika na cześć polskiego generała walk o niepodległość, był żołnierz Gwardii Narodowej Pensylwanii - generał William M. Reilly.

Realizacja pomników, czas powstania, związane były z obchodami okrągłych rocznic śmierci i urodzin Kazimierza Pułaskiego, także 150-lecia i 200-lecia Stanów Zjednoczonych, czy 1000-lecia powstania Państwa Polskiego.

Najstarszym monumentem wystawionym na cześć Kazimierza Pułaskiego jest pomnik na Monterey Square w Savannah (GA). Już kilka tygodni po jego śmierci, 17 listopada 1779 r., Jerzy Waszyngton wydał rozkaz: „Hasło Pułaski – odzew Polska”. Odpowiadając na apel wodza Armii Kontynentalnej, 29 listopada 1779 r. Kongres Stanów Zjednoczonych zdecydował, że w Savannah stanie pomnik Pułaskiego. Jednak wystawiono go dopiero w 1854 r., staraniem mieszkańców stanu Georgia.

W 1867 r. na Kapitolu w Waszyngtonie, wśród popiersi bohaterów narodowych pojawił się gen. Pułaski, autorstwa Henryka Dmochowskiego.

W maju 1910 r. również w Waszyngtonie, w obecności dziesiątków tysięcy Polaków prezydent William Taft odsłonił pomnik konny Kazimierza Pułaskiego. W USA wystawiono K. Pułaskiemu cztery pomniki konne.

Po odsłonięciu pomnika w stolicy USA zwiększyło się zainteresowanie postacią Pułaskiego w Polsce. Mieszkańcy Krynicy Zdrój doprowadzili do wzniesienia monumentu poświęconego najslynniejszemu z barskich konfederatów. Usypano wysoki kopiec i w 1929 r. ustawiono na nim obelisk dedykowany Pułaskiemu. Inicjatorem całego przedsięwzięcia był dr Franciszek Kmietowicz (1863-1939) - lekarz, jeden z organizatorów krynickiego zdrojowiska.

W związku z uroczystymi obchodami okrągłych rocznic śmierci Pułaskiego, zarówno w Polsce jak i USA, powstały kolejne miejsca pamięci Bohatera dwóch Narodów.

Wystawa „Pamięć. Tożsamość. Dziedzictwo...” przybliżyła te realizacje. Uświadamia również, że pamięć o Pułaskim jest głęboko zakorzeniona w sercach polskich i amerykańskich patriotów. Jest pamięcią zaklętą w kamień, której cel to przetrwać dla kolejnych pokoleń. Kazimierz Pułaski stał się symbolem walki o wolność narodów, ale jest również symbolem Polonii w USA i polsko-amerykańskich kontaktów.

Iwona Stefaniak
Dyrektor Muzeum im. K. Pułaskiego w Warce